

4131

פרוטוקול מס' 68/ד

מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט
שהתקיימה בצום ב', ז' בתמוז תש"ט - 13.7.59 בשעה 10.45

- פוכחו :
- ז. ורהפטיג - יו"ר
 - ב. אזניה
 - ע. איכילוב
 - ט. בגין
 - ד. בר-רב-האי
 - י. בורג
 - ה. ברגר
 - י. גרוס
 - ע. דגני
 - י. הררי
 - ג. טברסקי
 - ב. לוקר
 - ח. צדוק
 - י. קליבנוב
 - ח. רובין
 - י. שופמן

- מוזמנים :
- י. בר-יהודה - שר הפנים
 - ח. כהן - היועץ המשפטי
 - א. ידן - המשנה ליועץ המשפטי
 - ה' צילן - משרד הפנים
 - ה' פונט - משרד הפנים
 - ה' גוברמן - משרד הפנים

- סדר-היום :
1. חוק היסוד : הכנסת (תיקון) ;
 2. חוק הבחירות לכנסת (תיקון) ;
 3. חוק הבחירות לעיריות (הוראת שעה) (תיקון) ;
 4. חוק לתיקון דיני עונשין (ריבוי נישואין) ;
 5. חוק החכרת מקרקעין (הוראת שעה).

יו"ר ז. ורהפטיג : אני פותח את הישיבה.

חוק היסוד : הכנסת (תיקון) ;
חוק הבחירות לכנסת (תיקון) ;
חוק הבחירות לעיריות (הוראת שעה) (תיקון).

יו"ר ז. ורהפטיג : בישיבה האחרונה בקשה סיעת מפא"י לדחות את ההצבעה.

צדוק :
ערכנו בדיקה של לוח הזמנים, ונתבררו לנו שני דברים : א. מבחינה טכנית אי אפשר להקדים ת הבחירות יותר מאשר ל-27 באוקטובר, אם מתכוונים לקיים את הבחירות לכנסת ולרשויות מקומיות בעת ובעונה אחת. ב. אפשר לקיים את הבחירות, נאמר, ב-29 בספטמבר, אם פקידים בין הבחירות לרשויות המקומיות ובין הבחירות לכנסת.

ח. צדוק:

אנחנו בעד שלשה דברים: הקדמת מועד הבחירות לכנסת ככל האפשר, לאור המצב הקיים היום; הפרדת תאריכי הבחירות לכנסת ולרשויות המקומיות; הכנסת הצעת החוק לקיום בחירות ישירות של ראשי העיריות.

לאור הדברים האלה אנחנו בעד שני החוקים הראשונים לתיקון חוק היסוד: הכנסת וחוק הבחירות לכנסת, ואנו אף מציעים במקרה של שנה מעוברת לקבוע הקדמה של שלשה שבועות במקום שבועיים.

אפי מקבל את הטענה שלגבי הבחירות הקודמות אם רוצים להציע תאריך מוקדם יותר, צריך להביא הצעת חוק נפרדת. אך היות ואנו בעד הפרדה, לא נוכל בשלב הנוכחי להצביע בעד הצעת החוק השלישית הקובעת את התאריך המדויק של הבחירות לעיריות.

ח. רובין:

כמו בן לכל מפלגה הזכות לשנות את דעתה. אב נוצר כאן סבך מאחר שהיוזמים הראשונים של שלש הצעות החוקים, היו חברי הכנסת צדוק, בדר וורהפטיג. ואם כי מבחינה טכנית אלו הם שלשה חוקים, מבחינת התוכן זהו חוק אחד.

י. בדר:

שלש הצעות החוקים הנפרדות הובאו יחד ע"י המציעים מתוך הנחה ברורה שיא קשר ביניהם. כמו בן, אין זה מחייב שום מפלגה לתמוך בשלש ההצעות עד הסוף. אבל אם חל שינוי בעמדתם של אותם האנשים שהציעו את ההצעות, הרי שאין יותר הצעה, בדיוק כפי שהדבר לגבי הצעות הממשלה. לכן אין לנו אפשרות, לדעתי, להביא לקריאה ראשונה אלא את כל שלש ההצעות. אין זה מובע מפא"י להציע אח"כ הפרדה, אם היא רוצה בכך.

ההצעה להקדים את התאריך ל-27 באוקטובר אינה נראית לי. ועדת הבחירות המרכזית תקבל את החומר ממשרד הפנים ותצטרך לבדוק אותו. בדיקה זו לוקחת מספר ימים, וכשיש חגים באמצע, העניין נמשך יותר, ואין זה רצוי. המדובר הוא בחומר עדין מאד, ומסוכן ביותר למשוך את העניין. הדבר גם פותח מקום לחשדות. לכן אני מציע לחזור לתאריך של ה-3 בנובמבר. גם אין הבדל כל כך גדול בין שני התאריכים.

מר צילן הפנה את תשומת לבי לצורך לתקן עוד פרט בחוק הבחירות לעיריות. המדובר הוא בסעיף המחייב את מגישי הרשימות לאסוף חתימות באחוז מסויים של מספר הבוחרים. גם אם נקדים את הבחירות אפילו בשבועיים, הזמן להכנת הגטפח יהיה קטן ביותר, ומשרד הפנים לא יוכל להודיע מהו המספר הכולל של הבוחרים בכל מקום. הכוונה היא למקומות קטנים, וההצעה היא שהמספר הזה במקומות אלה ייקבע לא לפי סך הבוחרים, אלא לפי מספר הבוחרים הכלול בפנקס. פירוש הדבר, שהתוספות שבגטפחים לא יובאו בחשבון. ההפרש יכול להיות קטן מאד. כדי שלא תהיה בעיה של נושא חדש בקריאה שניה, אולי יסכים שר הפנים שיוכנס תיקון בעניין זה עוד לפני הקריאה השניה.

ח. רובין:

אני עומד על הצד הפורמאלי. נתתי ידי להצעת חוק שיש בהן הקדמת בחירות. ולא יתכן שתובי הצעת חוק שתציע את ההיפך ממה שהתכוונו מציעיה. לכן הודעת מר צדוק לא היתה שייכו לכאן. לפני הוועדה אינה עומדת שאלת הפרדת הבחירות וקיום בחירות ישירות לראשות העיריות. לפני הוועדה דיון על נושא אחד בלבד: הקדמת מועד הבחירות בכל שנה מעוברת.

לאחר בדיקת החומר נוכחתי לדעת שהתאריך היחיד הבא בחשבון הוא ה-3 בנובמבר, ואני מעדיף בחירות מסודרות ב-3 בנובמבר על בחירות לא מסודרות ב-27 באוקטובר.

י. הררי:

שלש הצעות החוקים להקדמת מועד הבחירות הובאו בתנאים שונים מאלה הקיימים היום. מה שמאיץ היום להקדים את מועד הבחירות היא העובדה כי אי אפשר יהיה, כנראה, להקים ממשלה עד הבחירות. המצב בו אנו נמצאים היום הוא בלתי רצוי, ולכן יש לעשות כל מאמץ אפשרי כדי להקדים את מועד הבחירות.

אנחנו בעד הפרדת הבחירות לכנסת ולרשויות גם ללא קשר עם מה שאירע. אך במקרה זה היינו מוכנים להקדים את הבחירות ככל האפשר גם בלי קשר עם שאלת ההפרדה. השאלה היא אם במצב שבו אנו נתונים כיום יש מקום לשמור על כל הפרטים והגיבויים שקבענו לעצמנו בחוק הפנקס. השאלה היא אם זה חשוב יותר מאשר חיטול של מצב בו יש ממשלה שאי אפשר להביע לה אי-אמון. אולי

יג הררי :

במצב זה מוטב שלא לשמור על כל הכללים של שלמות הפנקס, ולהקדים את הבחירות. לדעתנו, צריך לעשות הכל כדי לקרב את מועד הבחירות לספטמבר.

ההבדל בין תאריך זה לבין ה-3 בנובמבר אינו גדול. אינני מבין את הלחץ על ה-27 באוקטובר.

ד. בר-רב-האי :
ברור שכל זמן שאין מונחת על השנלחן הצעת ההפרדה, השאלה הזאת אינה עומדת לדיון. אבל אין זה מונע מחברי מפא"י להצהיר כי פניהם לכך.

לחבר הכנסת הררי : לדעתי שום מכנה אינה אורבת לשלמות הפנקס ואין גם יסוד לטענתו של חבר הכנסת רובין שהקדמת הבחירות בשבוע עלולה לפגוע בסדר הטוב. גם הקשיים עליהם דיבר חבר הכנסת בר אינם כה גדולים. הבדיקה הנעשית בוועדת הבחירות המרכזית היא פורמלית. ברור שזה מקשה, אבל אין הדבר בלתי אפשרי, ומבחינה טכנית אפשר לקיים את הבחירות ב-27 באוקטובר, בכל המקרים ששנת הבחירות תהיה אחרי שנה מעוברת.

היו"ר ז. וורהפטיג :
חברי הוועדה שטענו כי יש לראות בשלש הצעות החוקים האלה ענין אחד, צריכים לחשוב על דרך לנסח זאת כך שיהיה ברור שההצעות האלה קשורות אחת בשניה.

אני פונה אל ח"כ אזניה וחבריו, כל עוד אין בכנסת החלטה על הפרדה, ומאחר שכל הכנסת מעוניינת בהקדמת הבחירות : תעזרו בהעברת שלושה החקים האלה. אם יבוא אח"כ תיקון בענין הפרדה, זה יהיה אקט חקיקתי נפרד.

ט. בנין :
אינני חושב שהיה מקום לאפלציה הזאת מצד היו"ר.

ב. אזניה :
מה שח"כ צרוק אמר הוא שמפא"י תימנע בהצבעה על החוק השלישי, הן בוועדה והן במליאה. זה איננו דבר שיכול לסכן את קבלתו.

ח. צרוק :
אמרתי רק שלא נוכל להצביע בעד ההצעה השלישית. אבל אם מדברים על הבחירה התקנונית, אין מקום לשאלה אם מותר לאחת מהמציעים להסתלק מן ההצעה.

ט. בנין :
תאריך ה-3 בנובמבר נראה יותר ריאלי. ה-27 באוקטובר זה בכל זאת מיד לאחר החגים. ואין זה טוב מבחינת ההשתתפות בבחירות, ואין זה טוב מבחינת בדיקת הקלפיות על-ידי ועדת הבחירות, כפי שכבר הסביר ח"כ בר. גם שבעה ימים אינם קובעים עד כדי כך.
אני מניח שח"כ הררי לא התכוון לכך שאפשר ללכת לבחירות בלי לעשות את הסידורים המתאימים, בגלל הקדמה של כמה שבועות. אם ייפגשו סידורי הבחירות - זה דבר חמור מאוד.

י. בורג :
בניגוד לח"כ הררי אני מעריך מאוד את השכניקה של עריכת הבחירות. ואני מתנגד בכל תוקף לתאריך הבא שלושה ימים אחרי שמחת תורה. דבר זה גם יפגום באיכות החג, ואני חושש שבמשרדים מסויימים זה יגרום גם לחילול החג על-ידי עבודה, שלא לדבר על מפלגות. אני גם חושב שההבדל בשבעה ימים אינו כזה שיצדיק זאת.

ג. גרוס :
כפי שכבד אמר חבר הכנסת בורג יש חשש לחילול שבת. אבל לא רק זאת, אם הבחירות יתקיימו ב-27 באוקטובר, החגים יעמדו תחת רושם הבחירות, וזה דבר חמור מאוד.

לחברי מפא"י הרוצים להקדים כל כך את הבחירות אני רוצה להגיד כי אם יקדימו את הבחירות יותר מדי, יתכן שיימצא עוד ממולח, שימצא עילה לפסילת הבחירות.

ח. צדוק:

היתה יוזמה משותפת בהצעת שלש ההצעות האלה, בגלל השיקול המטראולוגי. כשהן הוצעו לא היתה קיימת העובדה שבעינינו היא המכרעת היום: התפטרות הממשלה. חשבתי להוגן להודיע את עמדתנו בענין זה, אם כי ברור שכדי לממש את עמדתנו יש צורך לבוא ביוזמה נפרדת.

ע. איכילוב:

סיעתנו הצטרפה להצעה להקדים את הבחירות בגלל שיקולים הקשורים במזג האוויר. כאשר נוסף נימוק חדש להקדמת מועד הבחירות, חשבנו לנכון להקדים את הבחירות עד כמה שאפשר, ולאחר דברי שר הפנים ולאחר בדיקת התאריכים - ומאחר שאיננו מסכימים עם חבר הכנסת הררי שאין זה חשוב אם הפנקס לא יהיה כל כך מושלם - נצביע בעד ה-3 בנובמבר.

י. בר-יהודה:

כאשר הסכימו ביניהם המציעים להקדים את מועד הבחירות, היה זה משיקולים של מזג האוויר, כאשר הענין הובא לדיון בכנסת, היינו כבר בתוך המסגר הממשלתי. התנאים היום אינם שונים מן התנאים שהיו כשהוצעה ההצעה, ואם לאור התנאים האלה היה רצון לסגת מן ההצעה, צריך היה לוטר זאת אז.

אני רוצה לחזור על הדברים שאמרתי: מבחינה טכנית אפשר להקדים את הבחירות לכנסת עד -27 באוקטובר. את הבחירות לרשויות המקומיות אי אפשר לערוך באותו תאריך. ואם מדברים על המצב הקיים, שפירושו אי-הפרדה, הרי התאריך המוקדם ביותר הוא ה-3 בנובמבר. מבחינה זאת ההצעה לקבוע את ה-27 באוקטובר, פירושה הפרדה, ובענין זה אני רואה גם הימנעות כדבר חמור, כי פירוש הדבר שאין יותר הצעה משותפת. לדעתי, צריכה הועדה לקבוע מה היא מציעה לכנסת: הקדמה והפרדה, או הקדמה והצמדה.

לחבר הכנסת הררי, שאמר פה דברים הנוגדים את עמדתו בענינים אלה, כל השנים: משמעות דברייך היא שכדי להשיג חדשים, אין זה חשוב אם במשך ארבע שנים יהיה אח"כ משהו לא נכון. אני יכול להגיד שבם עכשיו, במסגרת לוח המועדים הקיים, התגלו שגיאות גסות בתשובות למערערים. אמנם, אני חשוב שאין זה בכמות העולה על מה שהיה בפעמים קודמות. אבל יש הכרח לדאוג שנעשה את כל מה שאנו יכולים לעשות על מנת שהכל יהיה בסדר, אם כי אף פעם אין להימנע מכך שיהיו טעויות.

י. בדר:

בחוק העיריות נאמר כי הבחירות לעיריות יתקיימו ביום הבחירות לכנסת, וההצעה להפריד עלולה להכשיל חוק קיים. זה דבר חמור מאד.

היו"ר ז. וורהפטיג:

נעבור לדיון מפורט בחוקים.

ח. כהן:

אני מבקש למחוק בשלש ההצעות את סעיף 2. אין שום צורך בריטרואקטיביות.

י. בדר:

אני חושש שהשופט זוסמן לא יסכים לערוך את ההכנות הנובעות מהקדמת מועד הבחירות, לפני שזה יהיה חוק.

ח. כהן:

בפקודת הפרשנות יש הוראה מיוחדת המסמיכה כל רשות לעשות את הצעדים הדרושים לביצוע חוק עוד לפני שהוא נכנס לתוקפו ע"י פרסום ברשומות, ובלבד שנתקבל בכנסת.

ס. בגין:

השאלה היא כמה מזיקה הוראה כזאת.

ח. כהן:

זה תקדים לא רצוי, על אחת כמה וכמה בחוק יסודי. נקטנו כלל שחוק אינו נכנס לתוקפו כל עוד האזרח אינו מקבל ידיעה על כך. זהו עקרון חשוב ביותר. אני מוכן להבטיח לוועדה, לגבי חוק כה קצר, שהוא יפורסם למחרת קבלתו בכנסת.

היו"ר ז. וורהפטיג :
בקשר עם לוח המועדים המופיע בחוק הבחירות לכנסת, אני מציע שלא נעבור על הלוח בוועדה, אלא נסמוך בענין זה על בדיקה שתיעשה ע"י שר הפנים, יו"ר הוועדה והיועץ המשפטי. הוא הדין לגבי לוח המועדים המופיע בחוק הבחירות לעיריות (הוראת שעה) (תיקון).

הוחלט : 1. לקבל את חוק היסוד: הכנסת (תיקון) במחיקת סעיף 2 שלו, ולהעבירו לקריאה ראשונה לכנסת.

2. לקבל את חוק הבחירות לכנסת (תיקון) במחיקת סעיף 2 שלו, ולהעבירו לקריאה ראשונה לכנסת. (לוח המועדים ייבדק לפני כן ע"י שר הפנים, יו"ר הוועדה והיועץ המשפטי).

3. לקבל את חוק הבחירות לעיריות (הוראת שעה) (תיקון), במחיקת סעיף 2 שלו, ולהעבירו לקריאה ראשונה לכנסת. (לוח המועדים ייבדק לפני כן ע"י שר הפנים, יו"ר הוועדה והיועץ המשפטי).

היו"ר ז. וורהפטיג :
בהסכמתכם נבקש מיו"ר הכנסת להקדים את הדיון בשלש ההצעות האלה.

4. חוק לתיקון דיני עו נשין (ריבוי נישואין).

סעיף 1

ח. כהן :
לצערי לא הייתי כשהועדה דנה בחוק, ואיני יכול להסכים לתיקון שנתקבל בסעיף זה: "נישואין - לרבות קידושין לפי דין תורה" במקום "נישואין - לרבות קידושין". אמנם לא שמעתי על קידושין שלא לפי דין תורה. בכל זאת אני חושש מן ההגדרה הזאת, מפני ההגדרה המופיעה בחוק דין נישואין. שינוי בענין זה עלול לסבך אותנו.

הוחלט : לקבל את ההצעה למחוק את המלים "לפי דין תורה".

סעיף 9

היו"ר ז. וורהפטיג :
היו דעות בוועדה שצריך למחוק את הסעיף. לפנינו הנוסח המוצע ע"י

ח. צדוק :

נאמר פה שבן זוג כשר לעדות, אבל אין כופין אותו. זה יצור הבדל בין יהודי לבין נוצרי. אצל הנוצרים נישואין שניים אינם תופסים, וכן הזוג השני כשר לעדות וכופין אותו. צריך לשאוף לאחידות בענין זה.

י. בורג :

בענינים אלה צריך לראות את התוכן, ואני בכלל צריך להטיל ספק בערכו. הייתי מציע להגיד כי בית-הדין רשאי לקבל עדות של בן-זוג.

ועדת החק"ה, חוק ומשפט
13.7.59
חוק לתיקון דיני עונשין
(ריבוי נישואין).

היו"ר ז. ורהפטיג:
אני מתנגד לסעיף זה. אינני חושב שיש
ערך כל כך גדול לעדות של בן-זוג, אם
לחובה ואם לזכות. אבל אם בכלל להכניס סעיף כזה, ברור שצריך להוסיף כי
אין כופין בן-זוג לעדות, ואינני חושש מההבדל שנוצר בענין זה לגבי בנוצרים,
כי ההבדל נובע מהעובדה שאצל הנוצרים הנישואין לא תפסו.

ס. כהן:
איננו יכולים לוותר על הסעיף. רוב השענות
על ריבוי נישואין באות דו קא סזד הנשים
שנפגעו. הייתי מקבל ברצון את הצעת ח"כ צדוק, למחוק את הסיפא "אך אין כופין
אותו לכך". אך אם לנהוג כאן לפני מסורת הדין, הייתי מציע לתת אותה
פריבילגיה לאשה הנוצריה, ולכתוב: "על אף האמור בפקודת העדות, כשר בן-זוג
להעיד נגד בן-זוגו במשפט על עבירה לפי חוק זה, אך אין כופין להעיד לא
בן-זוג ולא מי שנישא לנאשם בנישואין שאינם תופסים".

הוחלט: לקבל את הצעת היועץ המשפטי לבסח את
הסעיף כך: "על אף האמור בפקודת העדות,
כשר בן-זוג להעיד נגד בן-זוגו במשפט
על עבירה לפי חוק זה, אך אין כופין
להעיד לא בן-זוג ולא מי שנישא לנאשם
בנישואין שאינם תופסים".
זכות הסתייגות לי. בורג.

5. חוק החכרת מקרקעין (הוראת שעה).

ח. כהן:
ברשות הוועדה אני מבקש להוסיף הסתייגות
לשר החקלאות, לדבר שנשכח. אמרנו
שאדם שהשביח את הקרקע, רשאי לקבל על כך פיצויים, אבל לא הזכרנו כי
הפיצויים ינתנו לפי יחד עם המקרקעים האחרים על-ידי הרשות המוסמכת.

היו"ר ז. ורהפטיג:
מאחר שהבקשה היא להסתייגות, אנחנו מניח
שאינן התנגדות לכך.

הסתייגות לשר החקלאות - להצעה הנ"ל.

הישיבה ננעלה ב-13.00.